

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การติดต่อสื่อสารถือเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีแบบแผนและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข และหากนับจากอดีตถึงปัจจุบันจะพบว่า การติดต่อสื่อสารได้ถูกพัฒนามาโดยตลอดเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องหรืออุปสรรคบางประการ เช่น การใช้ระยะเวลาในการติดต่อ ความไม่แน่นอนในการไปถึงผู้รับปลายทาง จึงเป็นที่สังเกตได้ว่ามีเครื่องมือหลายชนิดที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการอำนวยความสะดวกและลดอุปสรรคดังกล่าว เช่น ไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น

ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มนุษย์ได้พัฒนาความสามารถของคอมพิวเตอร์ให้สามารถติดต่อสื่อสารข้อมูล รับส่งสารสนเทศระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์โดยการเชื่อมต่อระบบเครือข่าย (Networks) อันเป็นการนำเอาคอมพิวเตอร์หลายๆ เครื่องมาเชื่อมต่อเข้าด้วยกันเป็นระบบเครือข่ายเพื่อทำงานแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ใช้ทรัพยากรบางอย่างของระบบร่วมกัน อีกทั้งการเชื่อมโยงกันนั้นไม่เพียงกระทำได้แต่เฉพาะภายในระยะจำกัด แต่ยังสามารถเชื่อมโยงได้ในระดับระหว่างประเทศและระบบเครือข่ายระดับโลก การเชื่อมต่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทำได้หลายรูปแบบ และในจำนวนนั้นอินเทอร์เน็ต (Internets) ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

เนื่องจากการติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายเป็นวิธีที่สะดวก รวดเร็ว ประหยัด ลดข้อจำกัดด้านต่างๆ ซึ่งเคยเป็นอุปสรรคสำคัญในรูปแบบของการติดต่อสื่อสารอื่นๆ ในอดีตทั้งด้านสภาพทางภูมิศาสตร์และระยะทาง สามารถถ่ายทอดหรือนำเสนอข้อมูลไปยังผู้รับแบบไม่จำกัดจำนวนผู้รับ อีกทั้งยังมีคุณสมบัติที่มากกว่าการสื่อสารรูปแบบเดิมๆ หรือ อาจกล่าวได้ว่าระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นการสื่อสารแบบผสมเพราะสามารถส่งได้ทั้งภาพ เสียง วิดีโอและตัวอักษร อัตราการขยายตัวของผู้ใช้ระบบเครือข่ายจึงเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ จากผลสำรวจพบว่าในปัจจุบัน ผู้ใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั่วโลกมีจำนวน 1,086,250,903 คน หรือร้อยละ 16.7 ของประชากรทั่วโลก (ผลสำรวจเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2549 จาก <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>) เพิ่มจากปีที่แล้วซึ่งมีจำนวน 972,828,001 คน

หรือร้อยละ 15.2% ของประชากรทั่วโลก (ผลสำรวจเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2548 จาก <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>) เป็นจำนวนกว่า 113,422,902 คน หรือ ร้อยละ 1.7% ของประชากรทั่วโลก

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่อัตราการขยายตัวของผู้ใช้ระบบเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น รูปแบบใหม่ ๆ ของการกระทำความผิดโดยใช้คอมพิวเตอร์และการกระทำความผิดโดยใช้คอมพิวเตอร์ก็เกิดขึ้น และการกระทำความผิดก็มีอัตราเพิ่มขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้ระบบเครือข่ายในประเทศไทย พบว่าในปี พ.ศ. 2546 ผู้ใช้ระบบเครือข่ายที่เห็นว่าเกิดปัญหาการใช้คำหยาบคายในระบบเครือข่ายมีเพียง ร้อยละ 14.9 ในขณะที่ปี พ.ศ. 2548 จำนวนผู้ที่เห็นว่าเกิดปัญหาดังกล่าวมีเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 33 (ผลการสำรวจจากฝ่ายพัฒนานโยบายและกฎหมาย ศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ) นอกจากนี้ ขณะที่การกระทำความผิดรูปแบบต่างๆเกิดขึ้นได้ง่ายและรวดเร็ว แต่กระบวนการสืบหาตัวอาชญากรกลับเป็นเรื่องที่ทำได้ด้วยความยากลำบากและล่าช้า ซึ่งความยากลำบากนั้นนอกจากจะมีสาเหตุมาจากความซับซ้อนของระบบเครือข่ายเองแล้วยังอยู่ที่ความรู้ ความสามารถของตัวผู้บังคับใช้กฎหมายที่ส่วนใหญ่ยังด้อยกว่าผู้กระทำความผิดเองด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ในส่วนของกรณีหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงซึ่งเป็นอาชญากรรมที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น และลักษณะของการกระทำความผิดดังกล่าวมีความหลากหลายขึ้นตามความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยการเขียนข้อความ การเผยแพร่ภาพ เสียงหรือวิดีโอ หรือการใช้เทคนิคติดต่อภาพของบุคคลอื่นเพื่อให้เกิดการเข้าใจผิด รวมถึงการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การเผยแพร่ภาพลามกอนาจาร เนื่องจากระบบเครือข่ายเป็นแหล่งข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด และอาศัยเพียงเสียงวินาทีในการกระทำความผิด แต่ผลเสียหายอันเกิดการกระทำกลับแพร่หลายไปในวงกว้างและรวดเร็วกว่าการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงโดยวิธีอื่น จึงเสมือนกับว่าระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมืออย่างดีที่สุดที่ช่วยเร่งขยายผลการกระทำความผิดให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายมากขึ้น

แม้ในปัจจุบันกฎหมายในประเทศไทยสามารถปรับบทใช้กับการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา แต่การจะบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าวมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก เนื่องจากกฎหมายดังกล่าว โดยเฉพาะกฎหมาย

อาญาไม่ใช่กฎหมายที่มุ่งจะคุ้มครองชื่อเสียงโดยตรงแต่เป็นการบัญญัติรวมไว้ในความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง ในหมวด 3 ความผิดฐานหมิ่นประมาทเท่านั้น อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายยังต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างยิ่ง รวมถึงยังใช้เวลานาน และเสียค่าใช้จ่ายมาก จนผู้เสียหายรู้สึกไม่คุ้มที่จะดำเนินการดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายอยู่ในต่างประเทศ เป็นเหตุให้กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถป้องกัน และปราบปรามการประกอบอาชญากรรมดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนเป็นที่มาของความพยายามในการบัญญัติว่าการกระทำความผิดต่อชื่อเสียงในบางส่วนซ้ำอีกในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในเรื่องการเผยแพร่ภาพตัดต่อของบุคคลอื่นอันทำให้บุคคลดังกล่าวเสียหาย รวมทั้งการปกป้องสถาบันเบื้องสูง อีกทั้งยังกำหนดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่และได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษไว้ในร่างกฎหมายดังกล่าวด้วย

ด้วยความสำคัญของการติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายดังที่กล่าวมาจึงเป็นสาเหตุให้ผู้เขียนมีความสนใจศึกษาถึงสภาพปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงถึงลักษณะ รูปแบบ วิธีการต่างๆ ของการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต ตลอดจนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมดังกล่าว

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงเหตุผลและแนวความคิด หลักเกณฑ์ของกฎหมาย นโยบาย มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสิงคโปร์ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาสภาพปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยต่อไป

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของกฎหมายประเทศไทย ในการบังคับใช้กับการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียง พร้อมแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.4 เพื่อศึกษาถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียง และความสำคัญในการหามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

เนื่องจากความผิดซึ่งมุ่งหมายจะกระทำต่อชื่อเสียงบนระบบเครือข่ายมีมากขึ้น ในขณะที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อคุ้มครองชื่อเสียงโดยเฉพาะกฎหมายอาญายังไม่ได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ทำให้การคุ้มครองชื่อเสียงไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการกำหนดกฎหมายเพื่อคุ้มครองชื่อเสียงให้ชัดเจน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาถึงการบังคับใช้กฎหมายในคดีหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียง กล่าวคือ เป็นการกระทำความผิดซึ่งมุ่งหมายจะกระทำต่อชื่อเสียง โดยใช้ระบบเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ในวิทยานิพนธ์นี้จะมุ่งเน้นถึงการเสนอปัญหาของการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียง ใน 2 ส่วน คือ ปัญหาในเชิงสารบัญญัติ หรือ ปัญหาในด้านเนื้อหาของกฎหมาย และปัญหาในทางวิธีสบัญญัติ หรือ ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยจะพิจารณาถึงกฎหมาย และมาตรการการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าวในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ และในส่วนของประเทศไทยอันจะนำไปสู่แนวการบัญญัติกฎหมาย และการกำหนดแนวทางต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว รวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกกระทำให้เสียชื่อเสียงโดยใช้ระบบเครือข่ายเป็นเครื่องมือต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงลักษณะ รูปแบบ วิธีการต่างๆ ของการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต ตลอดจนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมดังกล่าว

1.5.2 ทำให้ทราบถึงเหตุผลและแนวความคิด หลักเกณฑ์ของกฎหมาย นโยบาย มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสิงคโปร์ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงของประเทศไทย

1.5.3 ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดของกฎหมายประเทศไทย ในการบังคับใช้กับการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียง พร้อมแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงเสนอแนะมาตรการต่างๆ ในการป้องกันและปราบปรามการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียงในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.4 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้หน่วยงานภาครัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการหมิ่นประมาทบนระบบเครือข่ายเฉพาะเรื่องชื่อเสียง และเล็งเห็นถึงความสำคัญในการหามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาโดยการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้า รวบรวมจากตัวบทกฎหมาย หนังสือ ตำรา วารสาร บทความที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารทางอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเพื่อนำความรู้ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ปัญหาในประเด็นต่างๆ และมีการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการสำรวจสภาพข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดผ่านทางเว็บไซต์ เว็บบอร์ด และอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ โดยการสุ่มสำรวจ และโดยการสัมภาษณ์